

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Dr. Domokos N. Márton

A VoIP jogi szabályozásának aktuális kérdései az Európai Unióban

2006. február 28.

1. Bevezetés

Idén januárban két, egymással személyesen soha nem találkozó indonéz állampolgár, a kaliforniai Rita Sri Mutiara Dewi és az indonéziai Wiriadi Sutrisno az interneten keresztül házasodott össze, 20 dolláros esküvői költséggel, internet alapon továbbított telefonszolgáltatás (szaknyelven Voice Over Internet Protocol, "VoIP") segítségével.¹ Amikor az Európai Bizottság jogalkotói az EU 21. századi telekommunikációs politikájának alapjaként született Keretirányelv preambulumban külön bekezdést szenteltek a digitális, tudásalapú gazdaságra történő áttérés fontosságát igazoló érveknek (növekedés, fokozott verseny, munkahely-teremtés), ezen belül is külön hangsúlyozva a vállalkozások és a fogyasztók olcsó infrastruktúrához való hozzáféréseinek fontosságát², aligha gondolták, hogy az elkövetkező pár évben a VoIP ugrásszerűen terjedése következtében a fogyasztók olcsó infrastruktúrához való hozzáférése akár egy interneten keresztül lebonyolított esküvőhöz vezethet. A VoIP már az infokommunikációs piaca felett egyébként szigorúan őrködő Kínai Népköztársaságot is elérte: az országban jelenleg - a megfelelő törvényi szabályozás megalkotásáig - magánszemélyek számára tilos a VoIP használata.

Jelenleg a nemzetközi telefonforgalom 12-15 százaléka bonyolódik az interneten, és ez csak növekszik. A VoIP használata jelentősen csökkenti a telefonhívásokra fordított költségeket, emellett segíti a hang és adathálózatok konvergenciáját és ezzel a két előnnyel jelentősen átalakíthatja a telekommunikációs piac jelenlegi szerkezetét (Magyarországon is, legalábbis ezt erősítette meg egy interjúban³ Pataki Dániel, a Nemzeti Hírközlési Hatóság elnöke). A VoIP szolgáltatás nyújtása nem igényel költséges infrastrukturális beruházásokat, így a piaci versenyben való részvétel nem függ a vállalatok nagyságától.

Miközben a VoIP az általa okozott költségcsökkentéssel alapjaiban formálja át a telekommunikációs piacot, az illetékes szabályozó hatóságok nagyfokú óvatossággal közelítik meg a piacsabályozási kérdéseket. A jelen írás célja annak bemutatása, hogyan reagált az Európai Unió (és azon belül Magyarország) a VoIP megjelenésére és milyen szerepet játszik a VoIP az EU jelenlegi kommunikációpolitikájában, különös tekintettel a jogi szabályozás meghatározására. Terjedelmi okokból nem áll módomban bemutatni a VoIP technikai működésének és a gazdaságra gyakorolt hatásának részleteit - ezekre a kérdésekre csak annyiban térek ki, amennyiben az a jogi szabályozás vizsgálata szempontjából szükséges. A jelen írásban a "VoIP" meghatározást az ilyen jellegű szolgáltatások összességére értem, noha technikailag többféleképpen is megvalósulhatnak. Erre azonban (szintén terjedelmi okok miatt) csak akkor térek ki, ha a jogi szabályozás természetére tekintettel szükséges. A definícióként használt jogszabályok teljes nevével és hivatkozott tanulmányok pontos címével kapcsolatban lásd az írást követő szakaszt.

2. Piaci környezet

A Bevezetésben a VoIP ugrásszerű terjedéséről beszéltem, nem véletlenül: a statisztikák szerint a 2005-ben a közép-kelet európai térség VoIP forgalmi perceinek száma a rendelkezésre álló adatok szerint az addigi háromszorosára nőtt (ennek oka, hogy a telekommunikációs piac a térségben korántsem annyira telített, mint Nyugat-Európában vagy az Egyesült Államokban), és ugyanilyen ütemű növekedés várható 2006-ban is, a várakozások szerint főként a kis- és középvállalati szektorban. A térségben a VoIP hívások (melyek nagy része - a költségcsökkenési tényező miatt - nemzetközi hívás, mely során a

¹ Internetes esküvő VoIP technológia segítségével <http://www.ihm.gov.hu/hirek/erdekesssegek/eskuvo-voip.html>

² Keretirányelv, Preambulum (4) bekezdés

³ Magyar Narancs, 2006. február 9.

vezetékes hívásokhoz képest a költségmegtakarítás akár 90%-os is lehet) közel felét Lengyelországban, Csehországban és Magyarországon kezdeményezik. Egyes felmérések azonban még merészebbek⁴: az IDC (Oroszország kivételével) 11 kelet-közép-európai országra kiterjedő tanulmánya⁵ a 2005-ben mért VoIP forgalmi percek száma tekintetében több mint ötszörös növekedést jegyez 2004-hez képest. Egyik másik, a távoli jövőre és nem csak a térségünkre fókuszáló mérés szerint az Egyesült Államokban (szintén a nemzetközi hívások magas költsége miatt) 2009-re várhatóan 12,1 millió háztartásban használnak majd VoIP-ot, Nyugat-Európában a VoIP alkalmazásokat nyújtó szolgáltatók pedig ekkortájt körülbelül 6,4 milliárd eurós forgalmat bonyolítanak le.⁶ A VoIP egyébként több mint 6.000.000 (természetesen szélessávú internet-eléréssel rendelkező) előfizetővel Japánban a legelterjedtebb. Az Infonetics Research piackutató cég⁷ szerint a VoIP hívásokból származó éves bevétel tekintetében világszerte 55 százalékos bevételnövekedést értek el a szolgáltatók.

A befektetések mögött természetesen jelentős M&A tranzakciók zajlanak: 2005. szeptemberében 2,6 milliárd dolláros vételárért vette meg például - profilbővítési stratégiája részeként - az eddig leginkább internetes aukciókban érdekelt Ebay a VoIP elterjedésében úttörő szerepet játszó Skype szoftvert (melynek megalkotása egyébként a piaci szereplőket digitális médiaterjesztés újragondolására készítető Kazaa fájlcsereelő szülőatyjainak, a finn Niklas Zennström és a dán Janus Friis nevéhez fűződik), 2005. novemberében pedig a távközlési eszközöket gyártó VocalTec egyesült a VoIP infrastruktúrát forgalmazó Tdsoft vállalattal. Az elemzések szerint a jövőben további felvásárlások várhatók, és ennek következtében a VoIP tekintetében is a tőkeerős egykori monopolszolgáltatók lesznek a piac domináns szereplői: előnyüket a meglévő ügyfélkörük és a gyakorlatban kipróbált rendszerük (pl. számlázás) a felvásárolt technológiával együttalkalmazása adja. A befektetők számára a legvonzóbb célcsoportot a szélessávú szolgáltatások előfizetői képezik (ld. Japán példáját), ugyanis ezen csoportba tartozó személyek/vállalatok a többi felhasználónál több kiadást fordítanak telekommunikációs és más kapcsolódó szolgáltatásokra. Ennek következtében VoIP szolgáltatások esetében a szélessávú piacon a verseny nagyobb, mint a "hagyományos", hang-alapú telekommunikációs szolgáltatások piacán. A szélessáv használata várhatóan a VoIP szolgáltatások igénybevételének árazása tekintetében az átalánydíjas konstrukciók használata felé mozdítja majd a piacot.

Kommunikációpolitikai szempontból különösen fontos a piaci szereplők érdekének figyelembevétele, ugyanis döntéseiket a jogi környezet függvényében hozzák meg: egy túl-, vagy rosszul szabályozott szektor magától értetődően nem vonzó befektetési célpont. A Keretirányelv erre tekintettel kiemeli, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok a javasolt határozatokról minden érdekelt féllel konzultáljanak, és a végső határozat elfogadása előtt vegyék figyelembe azok észrevételeit⁸ - ez a konzultáció a VoIP szabályozásával kapcsolatban példaértékűen meg is valósul, mint ahogy azt a 3.3.2 pontban látni fogjuk. A VoIP piaci helyzetének tükrében jelenleg a fő kérdés, hogy fejlődésének jelen - viszonylag korai - szakaszában szükséges -e ex ante jogi szabályozás, vagyis mennyiben segíti a VoIP terjedése által érintett piaci szereplőket bármely, az illetékes szabályozó hatóság által (a meglévő jogszabályokon túl) előzetesen (piacra lépés előtt) előírt kötelezettség. A piaci szereplők érdeke mellett természetesen a VoIP szolgáltatások fogyasztóinak érdekét is figyelembe kell venni: a jelenlegi fogyasztóvédelmi politika egyik legfontosabb szempontja, hogy megfelelő információ álljon a fogyasztók rendelkezésére az igénybe vett szolgáltatások pontos természetéről, és ez az elv a VoIP esetén is kiemelten alkalmazandó. A következőkben megvizsgálom, hogy a VoIP megjelenése következtében piac által felvetett, a jelen pontban is említett kérdések milyen módon befolyásolják az egyes érintett országok kommunikációpolitikáját és milyen választ ad rájuk a "szabályozói oldal".

⁴ A piaci szereplők - lásd a 3.4.2 pontban ismertetésre kerülő állításokat - becslései még ennél is merészebbek...

⁵ Az IDC 2005-2009 közötti időszakra vonatkozó kelet-közép-európai VoIP-piaci előrejelzése a régió 11 országában (Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Románia, Szlovákia és Szlovénia) elemzi a VoIP-szolgáltatások piacát. A tanulmány az IP-alapú beszéd-célú kommunikáció kimenő forgalmi perceire, valamint a VoIP-forgalomra és VoIP-kiadásokra vonatkozóan tartalmaz előrejelzéseket és elemzési adatokat lakossági és üzleti felhasználók szerinti bontásban.

⁶ Az adatok forrása: <http://www.galileonet.hu/cebc/BartolitsIstvan.ppt>

⁷ <http://www.infonetics.com>

⁸ Keretirányelv Preambulum 15. bekezdés

3. A "szabályozói oldal" válasza

A telekommunikáció különösen az a terület, melynek szabályozása során a hatóságoknak különösen meg kell fontolniuk a piaci folyamatok szabályozásának módját és részletességét. Tekintettel arra, hogy a VoIP terjedése és használata nem ismer országhatárokat és a piaci szereplők érdekei is sokfélék, szabályozása (vagy, adott esetben, nem-szabályozása) globálisan kell történjen, így többek között ideális próbája az EU szintén határon átnyúló szolgáltatások szabályozására tervezett telekommunikációs joganyagának. A szolgáltatás határon átnyúló természetének és a szubszidiaritás elvének ütköztetését figyelembe véve logikus lenne, ha a VoIP nem tagállami, hanem uniós szinten kerülne szabályozásra. A gyakorlatban meglepő módon nem így történt - mint később látni fogjuk, a Bizottság egyelőre egészen óvatosan keresi a válaszokat a VoIP által felvetett jogi kérdésekre - kérdés, hogy ha a közeljövőben mégis egy, a jelenleginél részletesebb szabályozás mellett dönt, képes lesz-e "fájdalommentesen" beavatkozni a már jelenleg is jóval a jogalkotó előtt járó piaci folyamatokba. Mielőtt azonban rátérnénk a VoIP uniós szabályozására, vizsgáljuk meg röviden, hogy az ENSZ szakosított szervezetének szintjén és az Egyesült Államokban miként reagáltak a VoIP megjelenésére az illetékes szabályozó hatóságok.

3.1 A Nemzetközi Távközlési Egyesület (International Telecommunication Union, ITU)

Nemzetközi szinten a VoIP szabályozásával kapcsolatos talán legfontosabb szabályozási dokumentum az ITU Nemzetközi Telekommunikáció Szabályozási Fóruma (WTPF) által 2001. március 9-én kibocsátott jelentés és 4 (nem kötelező erejű) ajánlás. Az ITU nemzetközi természeténél fogva a dokumentumcsomag egyértelműen tükrözi az egyes országok eltérő hozzáállását a VoIP szabályozásával kapcsolatban. A fejlett országok (az USA vezetésével) a decentralizált, rugalmas, a kulcskérdésekben való döntést a piaci szereplők hatáskörében meghagyó szabályozást támogattak, a kevésbé fejlett országok pedig a VoIP árképzésre és munkaerő-piacra gyakorolt hatására tekintettel erősebb állami beavatkozás (nem csak a jogszabályok szintjén, hanem állami támogatások formájában megvalósuló) lehetővé tételét szorgalmazták. A kibocsátott jelentés erre tekintettel - a fejlődő országok által felvetett kockázatok elismerése mellett - csak általános megállapításokat tartalmaz, úgymint a VoIP piacformáló és költségcsökkentő erejének és a konvergenciára gyakorolt hatásának elismerése, valamint a meglévő szabályozás újragondolásának szükségessége. A jelentéshez csatolt vélemények ennek megfelelően a piaci versenyt elősegítő és a fogyasztók számára a szolgáltatások széles köre közötti választás lehetőségét biztosító szabályozás megteremtését hangsúlyozzák, kiemelve azt, hogy a kidolgozásra kerülő szabályoknak megfelelőeknek kell lenniük a gyakorlatban felmerülő problémák kezelésére.

A fentiek alapján nyilvánvaló, hogy az egyes országok eltérő érdekeit lehetetlen egységes módon kezelni, értékelhető közös nevezőt találni, így az alapelvek megteremtésén túl (az internetszabályozási kérdésekhez hasonlóan) egy nemzetközi szervezetnek nincs lehetősége konkrétabb, részletesebb szabályozási csomag kidolgozására. A VoIP esetében nem beszélhetünk egységes fogyasztói csoportról: az érintett piacokat és a kapcsolódó szabályozási kérdéseket minimum az egyes gazdasági térségek szintjén kell kezelni, erre pedig nem egy nemzetközi telekommunikációs szervezet a megfelelő fórum.

3.2 Az Amerikai Egyesült Államok

Mint a fentiekben is említésre került, az FCC a VoIP-pal kapcsolatban az internet-hozzáférés USA-beli elterjedtségére tekintettel a piacbarát, a legkisebb beavatkozás elvén alapuló szabályozás megteremtését támogatja (Jim Dempsey elemző találó meghatározásával: "el-a-kezekkel! megközelítés"). Az FCC 2004. február 12-én megkezdett vizsgálatát követően úgy állapította meg, hogy a VoIP szolgáltatások nyújtása lényegében adatátvitellel történik, így annak szabályozása (ideértve hozzáférési díjak kiszabását) szükségtelen, különös tekintettel arra, hogy a VoIP széles körű használata ellenére nem jelent veszélyt a hagyományos szolgáltatók piaca számára (a VoIP igénybevétele ugyanis végső soron a telefontársaságok számára bevételt termelő internetszolgáltatókon keresztül

történik), a hatóság azonban fenntartja magának a jogot, hogy esetről esetre vizsgálja egy adott szolgáltatás természetét és ennek megfelelően szabályozási besorolását (különös tekintettel a fogyasztóvédelmi és biztonsági kérdésekre - az FCC VoIP-pal foglalkozó, rendkívül informatív és fogyasztóbarát honlapja⁹ egyébként igencsak iránymutató lehet a többi ország illetékes hatósága számára). A Vonage Holdings Corp. beadványával kapcsolatos döntésében az FCC immáron eseti szinten is megállapította, hogy a VoIP nem minősül telefonszolgáltatásnak, így nem képezheti tagállami szabályozás tárgyát. Az FCC megközelítése azonban esetről-esetre finomodik: ma már megkülönböztetően kezeli a nyilvános hírközlő hálózatokra (PSTN) kapcsolódó VoIP szolgáltatókat: 2005. június 3-án kibocsátott rendeletében¹⁰ kötelezi az ilyen szolgáltatókat, hogy 2005. november 28-ig biztosítsák előfizetőik számára az általános segélyhívószám hívásának lehetőségét.¹¹ Eközben a tagállamok sem mondanak le teljesen a VoIP szabályozásával kapcsolatos (vélt) hatáskörükről: jelenleg több államban (pl. Florida, New York) is törvényjavaslatok kerültek benyújtásra a VoIP adóztatásával kapcsolatban. Annak ellenére, hogy - mint ahogy azt Polyák Gábor vonatkozó tanulmányában megállapítja - az európai audiovizuális politika sok ponton az amerikai médiaiparral szemben fogalmazódik meg - a VoIP tekintetében (mint azt az alábbi 3.3 pontban látni fogjuk) az EU is az amerikaihoz hasonló megközelítést alkalmazza, az FCC jelenleg csak egy lépéssel (a segélyhívószámokkal kapcsolatos szabályozás tekintetében) jár előbbre az európainál.

3.3 Az Európai Unió

Az EU telekommunikációs piaca az úgynevezett "új keretfeltételeket" tartalmazó jogszabálycsomaggal (New Regulatory Framework, NRF) liberalizálásra került. A VoIP az NRF megalkotása óta a legfontosabb új internet-alapú technológia, ennek megfelelően mind a szabályozási, mind a piaci oldal nagy várakozással tekint arra, hogy a meglévő jogszabályi környezet miként alkalmazható egy olyan technológiára, amire a jogszabályok hatálya azok megalkotásakor még nem terjedhetett ki. A VoIP növekvő elterjedése jelentős mértékben érintheti a tagállamok közötti kereskedelem szerkezetét: amellett, hogy elősegíti a konvergenciát (ezzel is megvalósítva a Bizottságnak az EU telekommunikációs politikája jövőbeli fejlődési irányát meghatározó "i2010: Európai Információs Társadalom a növekedésért és foglalkoztatásért" elnevezésű stratégiai dokumentumában foglalt célokat) használatához nem szükségesek olyan, az EU elektronikus hírközlési politikájában alapvető vívmányok, mint a "létesítmények telepítésére vonatkozó jog" vagy a "közös eszköz- és ingatlanhasználat" joga. Szabványosítás, hozzáférési és összekapcsolási kötelezettség nincs.

3.3.1 Az Európai Bizottság információs társadalom vezérigazgatóság tanácsadó testülete (European Regulators Group, ERG)

Az ERG működése során folyamatosan vizsgálja az elektronikus hírközlés és az információs társadalmi szolgáltatások szabályozását, különös figyelemmel az internetes telefóniára és az interneten keresztül nyújtott szolgáltatásokra. 2005. február 11-én nyilvánosságra hozott állásfoglalásában üdvözli az új technológia elterjedését és hangsúlyozza, hogy fontos páneurópai és nemzetközi szolgáltatás megvalósítását látja benne. Vizsgálatát követően az ERG azt is megállapította, hogy az európai uniós VoIP piac még nem elég kiforrott az egységes szabályozásra - a jövőbeni feltételek kialakítása céljából azonban feltétlenül szükséges a piac folyamatos figyelemmel kísérése. A verseny elősegítése érdekében a nemzeti szabályozó hatóságoknak tagállamonként önállóan kell intézkedéseket hozniuk, hogy a piacra lépési korlátok eltörlésével megfelelő környezetet teremtsenek a VoIP szolgáltatások elterjedéséhez, egyedileg megállapítva a VoIP szolgáltatók jogait és kötelezettségeit, természetesen összhangban az NRF-fel. Az ERG VoIP munkacsoportjának egyébként Magyarország is tagja, aki az NHH Tájékoztatás kibocsátásával (lásd a 3.4.3 pontot) a legnagyobb mértékben figyelembe vette az ERG állásfoglalásában megfogalmazott elveket.

⁹ <http://www.fcc.gov/voip/>

¹⁰ http://hraunfoss.fcc.gov/edocs_public/attachmatch/FCC-05-116A1.doc. Az FCC rendeletét és annak hatását Belényesi Pál részletesen ismerteti tanulmányában.

¹¹ A segélyhívószám hívásának problémája az EU-s szabályozásban is felmerült, erről részletesen lásd a 4.2.1 pontot.

A piaci szereplők - például a "European Association of Telecoms Network Operators" nevű szervezet - egyébként örömmel fogadták az ERG rugalmas megközelítését a VoIP szabályozásával kapcsolatban.

3.3.2 Az Európai Bizottság

A Bizottság 1998 óta kötelező erejű állásfoglalások kibocsátása nélkül, közlemények formájában vizsgálta a VoIP terjedése által felvetett szabályozási kérdéseket. 1998-as közleményében Bizottság akkor - az amerikai megközelítéssel szemben - azt állapította meg, hogy a nyilvános hírközlő hálózaton belül használt VoIP a hagyományos telefonszolgáltatások helyettesítő terméke, így a hagyományos telefonszolgáltatásokra vonatkozó szabályozás hatálya alá esik. 2000-ben kiadott közleményében azonban már arra az álláspontra helyezkedett, hogy a VoIP szolgáltatások megbízhatóság és hangminőség tekintetében nem nyújtják azt a színvonalat, amit a hagyományos telefonszolgáltatások, így az utóbbiakra vonatkozó szabályozás semmiképpen sem alkalmazható rájuk. Ugyanezen közleményében a Bizottság azt is megállapította, hogy az EU olyan szabályozási rendszer felé halad, amelyben az egyes szolgáltatások mindinkább mentesülnek az engedélyezési kötelezettség alól, és hamarosan már nem választható szét a VoIP és a hagyományos telefonszolgáltatások engedélyezésének kérdése.

"Európai elektronikus kommunikációs rendelet és piacok 2004" című közleményében a Bizottság a VoIP szolgáltatások elterjedésének egy igen érdekes vonatkozására mutatott rá: a vonalas szolgáltatások bevételeinek csökkenésével kapcsolatban megállapította, hogy "vannak olyan jelek, hogy az innováció - ideértve olyan új technológiák térhódítását is, mint például az a VoIP -, az idő múltával megállíthatja a vonalas hangátviteli szolgáltatásokból származó bevételek csökkenését."

A VoIP terjedését látva a Bizottság 2004-ben nyilvános konzultációt kezdeményezett a VoIP és az NRF együtt-alkalmazásának, összhangjának megállapítására. Ennek eredményeképpen került 2004. június 14-én kibocsátásra "A VoIP kezelése az EU szabályozási keretében" című bizottsági munkaanyag ("Konzultációs Dokumentum"), mely globálisan a mai napig a legrészletesebb, legiránymutatóbb szabályozói elemzés a VoIP-pal kapcsolatban. A Konzultációs Dokumentum kibocsátásának 3 fő kommunikációpolitikai célja a következő:

- (i) annak vizsgálata, hogy az NRF szabályai hogyan alkalmazhatók a VoIP szolgáltatásokra (maga a Konzultációs Dokumentum csak erre a kérdéskörre fókuszál);
- (ii) annak megállapítása, hogy szükséges-e az NRF által megteremtett, a versenyszabadságot védeni hivatott szabályozási eszközök alkalmazása a VoIP szolgáltatások tekintetében (ennek a vizsgálatát az ERG végzi); és
- (iii) annak megállapítása, hogy milyen hatással van a VoIP a Keretirányelv 16. bekezdésének megfelelően elvégzett piacelemzési eljárásra és az érintett termék/szolgáltatási piacok azonosítására (a kérdés természete versenyjogi, ennek megfelelően az érintett termékpiacokról és szolgáltatási piacokról szóló bizottsági ajánlás felülvizsgálata keretében kerül megválaszolásra).

A Konzultációs Dokumentum mindenekelőtt a VoIP szolgáltatások nyújtásának módját vizsgálja. Amennyiben az adott szolgáltatás nem valósít meg jelátvitelt (pl. ha a szolgáltatás lényege csak egy adott, a felhasználók közötti VoIP kommunikációt lehetővé tevő szoftver letöltése), a Keretirányelv értelmében nem minősül „elektronikus hírközlési szolgáltatásnak” (olyan, általában díjazás ellenében nyújtott szolgáltatás, amely teljes egészében vagy nagyrészt elektronikus hírközlő hálózaton történő jelátvitelből áll, de nem foglal magában tartalomszolgáltatást, illetve az ilyen tartalom felett szerkesztői ellenőrzést - Keretirányelv, 2. cikk c) pont), így nem vonatkozik rá az NRF sem. Az általában gazdasági társaságok által használt, a nem nyilvános (jellemzően irodai, vagy cégek közötti) kommunikáció megvalósítására létrejött magáncélú hálózatok ugyan az Engedélyezési Irányelv hatálya alatt állnak, de jogszabály nem állapít meg számukra többletkötelezettséget. Az NRF csak akkor vonatkozik az adott VoIP szolgáltatásra, ha az hozzáférést biztosít az ITU E.164 számú ajánlásában közzétett nemzetközi szabványnak megfelelő telefonszámokhoz (vagyis a hagyományos telefonszámokhoz). A Konzultációs

Dokumentum nem tér ki a VoIP, mint elektronikus hírközlési szolgáltatással kapcsolatban, illetve annak segítségével elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos kérdésekre.

A Konzultációs Dokumentum a VoIP megjelenésével kapcsolatban kétféle szabályozáspolitikai megközelítést vet fel: az egyik megközelítés szerint ("heavy approach") a nemzeti szabályozó hatóságok nyilvános hírközlő hálózatként tekintenek a VoIP-ra és ennek megfelelő kötelezettségvállalásokat kérnek számon a szolgáltatások nyújtóitól, a másik megközelítés szerint ("light approach") pedig a szolgáltatók kötelezettsége a fogyasztók megfelelő tájékoztatásában merül ki - a szükséges információk birtokában ugyanis a fogyasztók már képesek lesznek megalapozott döntéshozatalra. A Konzultációs Dokumentum az amerikai szabályozáshoz hasonlóan - a VoIP fejlődésének jelenlegi fázisában nagyon helyesen - az utóbbi megközelítést támogatja, néhány - a jelen írás 4. pontjában ismertetésre kerülő lehetséges probléma felvetése mellett. A Konzultációs Dokumentum - a Bizottságnak a Keretirányelv 23. cikkében foglalt, a piaci szereplőkkel és egyéb szervezetekkel, harmadik országokkal folytatott információcserével kapcsolatos kötelezettségével összhangban - nyilvános vita tárgyát képezte. Reméljük, hogy a Bizottsághoz érkezett 79 észrevétel egy esetleges jövőbeli szabályozás megalkotása során is figyelembe vételre kerül - a Bizottság ígérete szerint hamarosan - a piaci fejlemények fényében - konkrét iránymutatásokat bocsát ki a VoIP szabályozásával kapcsolatban, ami minden bizonnyal a 2006 folyamán felülvizsgálatra kerülő egységes uniós távközlési szabályozást is érinti.

3.4 Magyarország

A globális tendenciákkal összhangban a VoIP magyarországi szabályozását is kellő óvatossággal kezelik az illetékes hatóságok és a minisztérium: "igazi" szabályozási dokumentum kibocsátására csak a piac és a nemzetközi gyakorlat körültekintő elemzése után került sor. Az alábbiakban bemutatom, hogy hazánkban mely szervek foglalkoztak érdemben a VoIP vizsgálatával és milyen helyet foglal el a VoIP a magyar jogi szabályozásban.

3.4.1 A Gazdasági Versenyhivatal (GVH)

A VoIP hazai gazdasági vonatkozására a Gazdasági Versenyhivatal 2002-ben készült vizsgálati jelentése csak említés szintjén tér ki: a jelentés a vezetékes és mobil szolgáltatók közötti, a nemzetközi hívások piacán folytatott versennyel kapcsolatban a vizsgálati jelentés kétfajta szolgáltatás-típust különít el: a vezetékes hálózaton keresztül megvalósuló nemzetközi hívást, illetve a VoIP-ot. A jelentés a VoIP jelentőségével kapcsolatban a jelentés csak annyit jegyez meg, hogy ez utóbbi olcsó, viszont minősége valamivel rosszabb a hagyományos telefonszolgáltatásétól, ugyanakkor kiváló eszköz a meglévő piaci monopólium megkerülésére.

Az Nemzeti Hírközlési Hatóság készülő stratégiájának tervezetében szereplő egyes kérdésekkel kapcsolatban - a jelen írásban már többször említett konzultációs kötelezettségének megfelelően - kikérte a GVH véleményét. 2005. szeptember 25-én kelt válaszában a GVH a VoIP elterjedésének hírközlési piacra gyakorolt hatását a vezetékes telefóniának a közszolgálati típusú kötelezettségek alól való felszabadulásától teszi függővé. Az ún. feltörekvő piacok ex-ante szabályozásával kapcsolatban a GVH a Keretirányelv Preambulumának 27. bekezdésére hivatkozva megállapítja, hogy az ex-ante szabályozási beavatkozást felvető piaci kudarc megfelelő időben és módon történő kezelése érdekében lényeges a szabályozó hatóság számára a piaci folyamatok monitoringját biztosító jogkör megfelelő gyakorlása illetve egy esetleges szabályozási beavatkozás körültekintő hatásvizsgálata.

3.4.2 A Hírközlési Felügyelet (HIF)

Magyarországon a VoIP szabályozásával kapcsolatban először 1999. június 22-én született hivatalos hatósági állásfoglalás a Hírközlési Felügyelet „Tájékoztatás a közcélú internethálózat beszéd-célú felhasználására vonatkozó szolgáltatási engedélykérelmek benyújtásához” elnevezésű dokumentumának ("HIF Tájékoztatás") formájában. A dokumentum a késleltetés és csomagvesztés miatt a hagyományos telefonszolgáltatásnál

alapvetően rosszabbnak tartott VoIP-ot nem ismerte el telefonszolgáltatásként, így a koncessziós társaságok monopoljoga ellenére más távközlési cégek is elindíthatták VoIP szolgáltatásukat. Ez természetesen nem jelentette azt, hogy a VoIP szolgáltatások minőségének eleve rosszabbnak kellett lenniük a hagyományos telefonokénál, hanem csak azt, hogy a VoIP szolgáltatók nem garantálhatták a jobb minőséget.

3.4.3 Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH)

Mivel a HIF Tájékoztató 2004. nyarára az időközben bekövetkezett jogszabályi és technológiai változások következtében több tekintetben is elavult, az NHH 2004. június 29-én "Az Internet Protocol (IP) alkalmazásával, dedikált IP alapú hálózat felhasználásával nyújtott beszédátviteli szolgáltatás bejelentéséről, bejelentés alapján történő nyilvántartásba vételéről" címmel új tájékoztatót adott ki ("NHH Tájékoztató"). A VoIP szolgáltatások közül az NHH Tájékoztató csak arra a típusú szolgáltatásra vonatkozik, amely esetben a hívó és a hívott fél egyaránt az Eht. alapján helyhez kötött telefon-előfizetőnek minősül, és az előfizető az Azonosítók Nemzeti Felosztási Terve szerinti azonosító alapján érhető el. A VoIP és a hagyományos telefonszolgáltatás egyenértékűségével kapcsolatban az NHH Tájékoztató úgy nyilatkozik, hogy "ha az érintett hálózatok és az azokon nyújtott szolgáltatások megfelelnek a helyhez kötött telefonra vonatkozó ITU-T ajánlásoknak, illetve ETSI-előírásoknak, valamint az Eht. vonatkozó szabályozásának, úgy ezen szolgáltatások helyhez kötött telefonszolgáltatásnak minősülnek." Bartolits István¹², az NHH osztályvezetőjének értelmezése szerint az NHH Tájékoztató hatálya így kétfajta VoIP-ra vonatkozik: egyik típus a PSTN-hálózaton belül használt VoIP, a másik típus pedig a tiszta, dedikált VoIP PSTN-interfészsel. A számítógépről indított beszédátvitel eszerint elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül. Az NHH Tájékoztató a fentiekre tekintettel úgy nyilatkozik, hogy ha valamely szolgáltató az általa nyújtott szolgáltatást a HIF Tájékoztató alapján adathálózati szolgáltatásként jelentette be a hatósághoz, akkor az Eht. 76. § (6) bekezdésének megfelelően köteles a bejelentés tartalmát helyhez kötött telefonszolgáltatásra módosítani. A magyar szabályozás alapján tehát bárki kínálhat Internet alapú hangszolgáltatást a hazai piacon, annyi kööttséggel, hogy a szolgáltatást 30 napon belül be kell jelenteni a hatóságnál. A szolgáltatónak természetesen különösen figyelemmel kell lennie az ügyfelek pontos tájékoztatására, különben pénzbírságra számíthatnak az NHH-tól.

Az NHH Tájékoztató rendelkezéseit feltétlenül előremutatónak kell tekintenünk, ugyanis láthatólag nem akarja túlszabályozással visszafogni a VoIP terjedése által hozott innovációt¹³, ugyanakkor mégis valamifajta felhasználóbarát, keretjellegű iránymutatással próbálja a létező jogi szabályozást alkalmazni az új technológiára. A vonatkozó jogszabályok és EU irányelvek természetesen háttérszabályozásként rendelkezésre állnak, ha jogértelmezési kérdés merül fel a VoIP használatával kapcsolatban. Érdemes még megjegyezni, hogy az NHH Tájékoztató maradéktalanul figyelembe veszi a Keretirányelv által előírt¹⁴ technológiasemlegesség követelményét.

Az NHH a továbbiakban azt vizsgálja a VoIP-pal kapcsolatban, hogy ha a VoIP szolgáltatás nem felel meg a hagyományos telefonszolgáltatás minden feltételének, lehet-e olyan feltételrendszer alkotni, amely alapján a két szolgáltatás szabályozási szempontból egyenértékűnek tekinthető-e.¹⁵ A már említett, az NHH elektronikus hírközlés szabályozási stratégiájához kapcsolódó vitaanyagához beérkezett vélemények összefoglalójában ugyanakkor megerősíti, hogy fontosnak tartja a sajátos szabályozási megközelítést igénylő piacok beazonosítását (figyelembe véve, hogy a beérkezett vélemények alapján megállapítható, hogy a piaci szereplők nem tartják szükségesnek az ex ante szabályozást). Érdekes módon a piaci szereplők többségének kissé merész véleménye szerint az IP technológia fokozatosan kiváltja majd a vezetékes szolgáltatásokat. Az összefoglaló emellett utalásszerűen megemlíti, hogy egyes vélemények szerint a VoIP fejlődésének gátja a szabályozatlanság - a 2. pontban ismertetett mutatók azonban korántsem ezt igazolják.

¹² Idézi: **Telefon vagy hírközlési szolgáltatás?** <http://hirek.prim.hu/cikk/50027/>

¹³ Megfelelve ezzel a Keretirányelv 8. (2) c) pontjának

¹⁴ Keretirányelv 8. cikk (1) bekezdés

¹⁵ NHH 2004. évi éves jelentés, "Új technológiák" fejezet

Az NHH egyébként a napokban tette közzé magát az elektronikus hírközlés szabályozásáról szóló stratégiai koncepciót, melynek több pontjában is a VoIP elterjedését és ezáltal a hangszolgáltatások forgalmidíj-csökkenését jelzi előre, kizártnak tartja ugyanakkor, hogy a VoIP (2010-ig legalábbis) domináns technológiává váljon saját piacán. A Stratégia a lehetséges piaci beavatkozásokat mérlegelő fejezetében nem veti fel a VoIP-pal kapcsolatos jogalkotói/piacfelügyeleti beavatkozás lehetőségét.

3.4.4 Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM)

Az IHM 2003. novemberében megjelentetett "Magyar Információs Társadalom Stratégia" elnevezésű dokumentuma a VoIP-pal kapcsolatban még csak annyit jegyez meg, hogy az üzleti szektorban alig jelenik meg a mindennapi tranzakciók során.

A VoIP IHM általi komolyabb vizsgálatára a minisztériumnak az Eht. és végrehajtási rendeletei felülvizsgálatára, valamint a hírközlési piacokon esetlegesen jelentkező további szabályozási igények - a Keretirányelv Preambuluma 27. bekezdésének megfelelően történő - feltérképezésére irányuló "Infokom 2004" elnevezésű projektje keretében kerül sor. Ennek során az egyes elektronikus hírközlési részpiacok (így a VoIP) szabályozási helyzetének értékelése, szabályozási igények feltárása és szakmai javaslatok kidolgozása is megtörténik. Az IHM kiinduló kérdéseivel a piacon tevékenykedő vállalkozásokat és vállalkozói szövetségeket, valamint a piacot valamilyen módon felügyelő hatóságokat kereste meg. A részpiacok monitorozása segítségével az IHM felméri, hogy milyen szabályozási eszközök szükségesek ahhoz, hogy a fogyasztók, előfizetők, felhasználók biztonságos piaci környezetben hozhassák meg döntéseiket, az eredmények pedig Magyarország EU-beli érdekképviselete során is hasznosnak bizonyulhatnak.

4. A VoIP által felvetett legfontosabb jogi kérdések az EU szabályozás tükrében

A VoIP szolgáltatások nyújthatók számítógép és számítógép között, számítógép és telefon között, valamint telefon és telefon között. A számítógép és számítógép közötti VoIP-hez általában nem szükséges a PSTN-hez való kapcsolódás, így az a Keretirányelv értelmében nem minősül elektronikus hírközlési szolgáltatásnak. A VoIP-pal kapcsolatos EU jogi szabályozás alapvető kérdése, hogy az a típusú VoIP, amelynek igénybevételéhez a nyilvános hírközlő hálózathoz való kapcsolódás szükséges, elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül -e. A nyilvános hírközlő hálózaton belül nyújtott VoIP, illetve a tiszta VoIP nyilvános hírközlő hálózat interfésszel nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül (ezen belül lehet nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás, ennek következtében pedig akár egyetemes szolgáltatás is), és ezáltal kiterjed rá az NRF hatálya. A tiszta VoIP nyilvános hírközlő hálózat interfész nélkül nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül, ezen belül pedig az előbbihez hasonlóan nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás is lehet. Az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések körét a VoIP szolgáltatások által érintett piac meghatározása is befolyásolja - vagyis, hogy a jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozásnak minősülő VoIP szolgáltatókra versenytársaiktól eltérő szabályok vonatkoznak -e. A piaci fejlődés jelen szakaszában úgy tűnik, hogy a szélessávú piacon és (az EU egyes tagállamaiban) a vezetékes telefonszolgáltatások piacán létrejött verseny kihatással van a VoIP szolgáltatások piacára és kizárja az egyes versenytorzító magatartások megvalósítását. Kérdés persze az is, hogy van -e a VoIP szolgáltatásoknak önálló piaca - a holland távközlési felügyelet (OPTA) álláspontja szerint például a VoIP szolgáltatások részét képezik a vezetékes telefonszolgáltatások piacának. Az alábbiakban összefoglalom az NRF-nek a VoIP szolgáltatásokra való alkalmazásával kapcsolatban felmerülő fontosabb kérdéseket.¹⁶

4.1 A VoIP mint nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatás

Amennyiben az adott VoIP szolgáltatás nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül, az NRF értelmében az alábbi jogok/kötelezettségek vonatkoznak rá:

¹⁶ Ezen kérdésekkel részletesen foglalkozik Gill Andrews és Richard Eccles jogi szakértők írása.

4.1.1 Szerződéskötés

A Hozzáférési Irányelv általános felhatalmazást biztosít elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására.¹⁷ A fogyasztók a nyilvános telefonhálózathoz való csatlakozást és/vagy hozzáférést biztosító szolgáltatásokra történő előfizetés esetén jogosultak a szolgáltatást nyújtó vállalkozással szerződést kötni, az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 20. cikkének (2) bekezdésében meghatározott kötelező elemekkel. Ha egy adott szolgáltató által nyújtott elektronikus hírközlési szolgáltatás nem nyújt csatlakozást és/vagy hozzáférést a nyilvános telefonhálózathoz, a vonatkozó szerződésben az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 20. cikk (2) bekezdésben szereplő információknak akkor is szerepelniük kell. A nemzeti szabályozó hatóságok előírhatják a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások számára a szolgáltatásaik minőségével kapcsolatos összehasonlítható, megfelelő és naprakész információknak a végfelhasználók részére történő közzétételét.¹⁸

4.1.2 Tudakozószolgálatok és telefonkönyvek

Az előfizetőkhez telefonszámokat rendelő vállalkozásoknak teljesíteniük kell minden olyan ésszerű kérést, amely a nyilvánosan elérhető tudakozószolgálatok és telefonkönyvek szolgáltatása céljából a megfelelő információk egyeztetett formában, tisztességes, tárgyilagos, költségalapú és megkülönböztetéstől mentes rendelkezésre bocsátására irányul.¹⁹ Az előfizetőknek joga van megtagadni, hogy személyes adataik bekerüljenek a nyilvános előfizetői névjegyzékbe.²⁰

4.1.3 Számhasználat

Minden nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatás számára megfelelő számok és számozási tartományok állnak rendelkezésre, melyek kijelölésére tárgyilagos, átlátható és megkülönböztetéstől mentes eljárásban kerül sor. A számhasználati jogokhoz fűzhető feltételeket az Engedélyezési Irányelv "C" Melléklete írja elő.

4.1.4 Adatbiztonság és adatvédelem

A nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatás szolgáltatójának megfelelő a felmerülő kockázatokhoz igazodó biztonsági szintű (tekintettel a legfejlettebb műszaki lehetőségekre és azok igénybevételének költségére) műszaki és szervezeti intézkedéseket kell tennie szolgáltatásai biztonságának biztosítása érdekében. A hálózati biztonság megsértésének konkrét kockázata esetén a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó szolgáltatónak tájékoztatnia kell az előfizetőket az ilyen kockázatról, és – amennyiben a kockázat a szolgáltató által teendő intézkedések alkalmazási körén kívül esik – a lehetséges jogorvoslatokról, és az ezzel kapcsolatos költségekről.²¹ Az Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv által előírt egyéb, a jelen írásban részletezésre nem kerülő kötelezettségek - pl. a közléseknek és az azokhoz kapcsolódó forgalmi adatoknak, valamint a forgalmi adatokon kívüli helymeghatározó adatok védelme²², adatvisszatartási jog nemzetbiztonsági és bűnüldözési érdekből²³ - is vonatkoznak. További kötelezettségek megállapítása a szolgáltatók részére alapvető biztonsági érdekek védelmében²⁴ lehetséges (tagállami hatáskörben -a Konzultációs Dokumentum e helyütt közös szabványok kidolgozását javasolja a tagállamok részére, mert az megkönnyítené a biztonsági szabályok gyakorlati megvalósításának technikai hátterét biztosító piaci szereplők helyzetét.)

4.1.5 Egyetemes szolgáltatási kötelezettségek

¹⁷ Engedélyezési Irányelv 3. (1)

¹⁸ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 22. cikk

¹⁹ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 25. cikk (2) bekezdés

²⁰ Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 12. cikk (2) bekezdés

²¹ Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 4. cikk

²² Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 6. cikk és 9. cikk

²³ Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 15. cikk

²⁴ Keretirányelv Preambulum (7)

Az egyetemes szolgáltatási kötelezettségeket az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 13. cikkének felhatalmazása alapján finanszírozó tagállamban működő, elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó VoIP szolgáltató köteles a finanszírozásban (kivéve, ha az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 13. cikkének (3) bekezdése alapján e kötelezettség alól - nemzeti forgalmának nagyságánál fogva - nem mentesül) részt venni.

4.1.7 Hozzáférési jog

Ha a VoIP szolgáltatók hozzá akarnak férni vagy össze akarnak kapcsolódni a nyilvános hírközlő hálózattal, a Hozzáférési Irányelv 3. cikkének értelmében jogukban áll a vonatkozó műszaki és kereskedelmi szabályokat tartalmazó megállapodásokról tárgyalni azok üzemeltetőivel.

4.1.7 Egyéb

Számos olyan jog áll a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtóinak rendelkezésére, amikkel a VoIP - természeténél fogva - nem vesz igénybe. Ilyen például a szolgálmi jog vagy az összekapcsolási tárgyalások folytatásához, egyetemes szolgáltatások nyújtásához való jog. A Keretirányelv felhívja továbbá a figyelmet a szabályozás technológiasemlegessége kívánalmának betartására, vagyis a tagállamok nemzeti szabályozó hatóságai nem tehetik kötelezővé és nem részesíthetik előnyben valamely konkrét technológiafajta alkalmazását (indokolt esetben bizonyos konkrét szolgáltatások előmozdítása érdekében azonban arányos lépések tehetők, e helyütt a Keretirányelv példaként a digitális televíziózást hozza fel).²⁵

4.2 A VoIP mint nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv szerint nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás: "...belföldi és nemzetközi hívások kezdeményezése és fogadása, valamint segélyhívó szolgálatokhoz való hozzáférés céljából a nagyközönség rendelkezésére álló szolgáltatás..."²⁶. Ennek megfelelően a VoIP csak akkor tekinthető nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásnak, ha a felhasználók számára "szolgáltatás" formájában érhető el. Ha a VoIP használatához mindössze a vonatkozó szoftver internetről való letöltése szükséges, nem kerül sor "szolgáltatás" nyújtására, a másik fél ugyanis csak a szoftverrendelkezésre állását biztosítja. A VoIP akkor sem tekinthető "szolgáltatásnak", ha használatával csak hívások kezdeményezése vagy fogadása lehetséges. Abban az esetben azonban, amikor a VoIP a "nagyközönség rendelkezésére áll", vagyis rajta keresztül nem csak a megfelelő szoftverrel rendelkező számítógépekre/számítógépekről lehet hívásokat kezdeményezni és fogadni, hanem bármilyen telefonkészülékre/telefonkészülékről, az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv szerint "szolgáltatásnyújtás" történik.

A nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó VoIP szolgáltatókra az NRF értelmében további jogok/kötelezettségek vonatkoznak. Amennyiben egy VoIP szolgáltató részesülni kíván a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó vállalkozásoknak a vonatkozó jogszabályok alapján járó előnyökből, bizonyos (egy, kizárólag az interneten működő vállalkozás számára olykor szokatlan) kötelezettségeket is vállalnia kell.

4.2.1 Segélyhívó szolgálatokhoz való hozzáférés biztosítása

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv megköveteli, hogy a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások minden végfelhasználója a nemzeti segélyhívószámok mellett – a „112” egységes európai segélyhívószám segítségével is ingyenesen tudja hívni a segélyhívó szolgálatokat.²⁷ A nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások meghatározása azonban e helyütt nem egyértelmű. A meghatározást egyrésztől úgy is lehet értelmezni, hogy az a szolgáltatás, amelynek keretében a felhasználók nem férnek hozzá a segélyhívó szolgálatokhoz, nem minősülnek nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásnak, ez azonban

²⁵ Keretirányelv, Preambulum (18) bekezdés

²⁶ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 2. cikk c) pont

²⁷ Egyetemes Szolgáltatási irányelv 26. cikk

paradoxonhoz vezet: ezen értelmezés alapján ugyanis csak azon nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók kötelesek ingyenes hozzáférést biztosítani a segélyhívó szolgálatokhoz, amelyek már egyébként is kötelesek erre. Amennyiben ezt az értelmezést fogadjuk el, a VoIP szolgáltatóknak kétszer is meg kell gondolniuk, hogy szolgáltatásuk nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásnak minősülne, annak minden kötelezettségével együtt. Az ellentmondásra már egyes szabályozó hatóságok is felhívták a Bizottság figyelmét: a brit Ofcom "New Voice Services" elnevezésű 2004. szeptemberi konzultációs és iránymutatási dokumentuma - az amerikai szabályozást megelőzve! - például azt javasolja, hogy a VoIP szolgáltatók legyenek kötelesek hozzáférést biztosítani a segélyhívó szolgálatokhoz, a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások nyújtóinak egyéb kötelezettségei azonban ne terheljék őket. A Konzultációs Dokumentum ugyan elviekben felveti, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok az Engedélyezési Irányelv A. része 8. pontjának megfelelően, a fogyasztók védelmére való hivatkozással a nem nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókat is kötelezzék a segélyhívó számokhoz való hozzáférés biztosítására, megállapítja azonban, hogy ezen kötelezettség nem kikényszeríthető a szolgáltatóktól, ha a szolgáltatás természeténél fogva gyakorlati kivitelezése nem lehetséges. A Konzultációs Dokumentum ehelyett inkább azt javasolja, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok kötelezzék a nagyközönség rendelkezésére álló VoIP szolgáltatást nyújtókat arra, hogy előfizetőiket pontosan tájékoztassák a segélyhívó szolgálatokhoz (ezen belül is a hívó helyére vonatkozó információ rendelkezésre bocsátásának módjáról) való hozzáférés lehetőségeiről. A vonatkozó tájékoztatást az Egyetemes Szolgáltatási Irányelvnek megfelelően megkötésre kerülő fogyasztói szerződésben²⁸ kellene megadni. A gyakorlatban egyébként - fix pontról kezdeményezett hívások esetében - a segélyhívó szám elérése megoldható. A probléma a "nomád" felhasználóknál jelentkezik: esetükben a szolgáltatók feladata a hívó fél tartózkodási helye azonosításának lehetővé tétele (akár már a szolgáltatásnyújtás megkezdésének előfeltételeként). Ez az a pont, ahol a jog a technika segítségére szorul: csak a szükséges technológiai feltételek megléte esetén tud megfelelő szabályozást nyújtani - azok hiányában szabályozási űr (joghézag) keletkezik.

4.2.2 A hálózathoz való hozzáférés biztosítása

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv értelmében a helyhez kötött, nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó vállalkozásoknak minden szükséges lépést meg kell tenniük (katasztrófális hálózati hiba vagy vis maior esetében) a segélyhívó szolgálatokhoz való zavartalan hozzáférés biztosítására. Kérdés, hogy a VoIP minősíthető-e "helyhez kötött nyilvános telefonhálózatnak", ugyanis a felhasználók nemcsak otthoni/munkahelyi számítógépükön, hanem például WiFi Hot Spot-okon is igénybe vehetik a VoIP szolgáltatásokat (un. nomád felhasználók). További kérdés, hogy az internethez való hozzáférés biztosítása tekintetében mi minősül "ésszerű lépésnek". A Konzultációs Dokumentum felhívja a figyelmet a PSTN-en már jól ismert in-line power funkció használatára, amelyre egyébként a szolgáltatókat az EU jog nem, de számos tagállam kötelezi. A Konzultációs Dokumentum ez esetben is javasolja a tagállamok számára, hogy vizsgálják felül hatályos jogszabályaikat és amennyiben szükséges, a technikai és piaci fejlődésnek megfelelően módosítsák azokat. A Konzultációs Dokumentum mindemellett azt is javasolja a szabályozó hatóságoknak, hogy kötelezzék a nagyközönség rendelkezésére álló VoIP szolgáltatást nyújtókat arra, hogy előfizetőiket pontosan tájékoztassák egy esetleges áramkimaradásnak a szolgáltatás tekintetében fellépő hatásáról, valamint arról is, hogy ez a hatás mennyiben különbözik egy áramkimaradásnak a "hagyományos" telefonszolgáltatásokra gyakorolt hatásától, illetve hogy a nomád felhasználók részére nem tudják szavatolni a hálózathoz való hozzáférést.

4.2.3 Fogyasztóvédelem

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv biztosítja, hogy a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokhoz való hozzáférésre és az ilyen szolgáltatások igénybevételére alkalmazandó árakról és díjszabásokról, valamint az általános szerződési feltételekről

²⁸ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 20. cikk

átlátható és naprakész információ álljon a végfelhasználók és a fogyasztók rendelkezésére.²⁹

4.2.4 Számhordozhatóság

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv megköveteli, hogy a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók tegyék lehetővé, hogy előfizetők (amennyiben kéri), hívószámukat a szolgáltatást nyújtó vállalkozástól függetlenül megtarthassák. A kizárólag hívások kezdeményezésére alkalmas szolgáltatást biztosító VoIP szolgáltató számára ez természetesen nem kérdés, ugyanis működhet hívószám nélkül. Mivel az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv alapján csak a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás előfizetői jogosultak törvény alapján számhordozhatóságra (egy másik, nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó vállalkozáshoz való átszerződés során), így a VoIP szolgáltatóknak gyakorlati szempontból célszerű lehet az illetékes nemzeti hatóságok igazolását kérnie arról, hogy nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújt.

4.2.5 Tudakozószolgálatok és telefonkönyvek

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv biztosítja a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások valamennyi előfizetője számára a jogot, hogy regisztrálva legyenek legalább egy átfogó telefonkönyvben és legalább egy átfogó telefonos tudakozószolgálat álljon rendelkezésükre.³⁰

4.2.6 Megfigyelés lehetővé tétele

Az Engedélyezési Irányelv előírja, hogy az elektronikus hírközlő hálózatok vagy elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására vonatkozó általános felhatalmazás csak az Engedélyezési Irányelv mellékletében felsorolt feltételekhez köthető.³¹ Ilyen feltétel többek között az illetékes nemzeti hatóságok által végzett törvényes megfigyelés lehetővé tétele. Kérdés, hogy a VoIP esetében hogyan történik a fenti rendelkezés gyakorlati megvalósulása. Az Engedélyezési Irányelv e tekintetben rugalmas feltételrendszert tartalmaz: az említett feltételeknek az érintett hálózat vagy szolgáltatás tekintetében tárgyilagos mérce szerint indokoltnak, valamint megkülönböztetéstől mentesnek, arányosnak és átláthatónak kell lenniük.

4.2.7 Jogviták peren kívüli rendezése

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv biztosítja a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások valamennyi előfizetője számára a jogot, hogy a felmerülő jogviták rendezésére átlátható, egyszerű és olcsó peren kívüli eljárások álljanak rendelkezésére.

4.2.8 Hálózatok közötti együttműködés

Az IP hálózatok közötti együttműködésre a hatályos EU jogszabályok nem terjednek ki, azok meghatározása kizárólag az érintett szolgáltatók közötti megállapodás feltételeinek függvénye. A Konzultációs Dokumentum ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy amennyiben a hálózatok közötti technikai együttműködés hiánya miatt az érintett felek között vita merül fel, a leghatékonyabb megoldási mód, ha a felek a Keretirányelvben előírt (az illetékes hatóság vagy más közvetítő bevonásával 4 hónapos időintervallummal működő) vitarendezési módot alkalmazzák.³² A Hozzáférési Irányelv azt is lehetővé teszi a nemzeti szabályozó hatóságoknak, hogy a megfelelő hozzáférés és összekapcsolás, valamint a szolgáltatások együttműködésének biztosítása érdekében (a vállalkozások közötti megállapodás hiányában valamelyik fél kérelmére) kötelezettségeket írjanak elő a végfelhasználók hozzáférését ellenőrző vállalkozások számára.³³ Figyelemmel az irányelv vonatkozó cikkének követelményeire - hatékonyság és fenntartható verseny előmozdítása, valamint a legelőnyösebb megoldás biztosítása a végfelhasználók számára - az illetékes

²⁹ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 21. cikk

³⁰ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 5. cikk

³¹ Engedélyezési Irányelv 6. cikk és Melléklet A/11. pont

³² Keretirányelv 20. cikk

³³ Hozzáférési Irányelv 5. cikk

nemzeti szabályozó hatóság beavatkozhat például, ha egy VoIP hálózat és egy PSTN hálózat között nem jön létre együttműködés.

5. Záró gondolatok

A 2. pontban említett IDC tanulmány szerint az elkövetkező években a VoIP az üzleti és lakossági ügyfelek által is előnyben részesített technológiává fejlődik. A kiadások növekedése ugyanakkor néhány sikeres év után lassulni fog, mivel a piac szereplői egyre inkább a szélessávú szolgáltatási csomagok részeként fogják kínálni a VoIP-ot. A potenciális költségmegtakarítási lehetőségnek köszönhetően a VoIP belátható jövőben a kis- és középvállalatok szegmensében gyorsabb ütemben fog terjedni, mint a magánfelhasználók, illetve a nagyvállalatok körében, a kisebb szervezetek egyszerűbb telefonálási igényeit könnyebben kielégíthetők standard csomagokkal. A VoIP fejlődése párhuzamos a szélessávú technológia előretörésével, és az alternatív szolgáltatók előtt is pályát nyitott - az élesebb versenyhelyzet az, ami megalapozta a VoIP - mint önálló szolgáltatás és mint más internetalapú szolgáltatásokhoz nyújtott értéknövelő kiegészítő szolgáltatás - további lendületes terjedését.

Kommunikációpolitikai tekintetben az Európai Bizottság célja a VoIP-pal kapcsolatban kettős: egyrészt elő kívánja segíteni a hosszú évek kodifikációs munkájával létrehozott "elektronikus hírközlési szolgáltatás" fogalmának gyakorlati alkalmazhatóságát, elkerülve ugyanakkor annak "feloldódását". A VoIP megjelenésével értelmezésre szorulnak az Egyetemes Szolgáltatási Irányelvben meghatározott kötelezettségek és azoknak a gyakorlatban történő rugalmas megvalósítása. A Bizottság óvatos megközelítésével szemben De Bijl és Peitz véleménye szerint egyenesen a tagállamok nemzeti szabályozó hatóságainak jogkörébe kellene utalni ezen kötelezettségek alkalmazásának előírását - kérdés persze, hogy a tagállami határokon természetüknél fogva átnyúló elektronikus hírközlési szolgáltatások esetén mennyire lenne szerencsés bármilyen, az EU piacára kiható szolgáltatás szabályozásának kulcskérdését visszavonhatatlanul tagállami hatáskörbe utalni. A fent említett Ofcom szakmai anyag ugyanakkor nagyon egyszerű megoldást kínál a VoIP szabályozásával kapcsolatos kérdésekre: véleményük szerint a fogyasztókra kellene bízni, hogy a hagyományos telefonszolgáltatások helyett, nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásként kívánják -e használni a VoIP-ot, az ezzel járó fogyasztó előnyökkel (és szolgáltatói kötelezettségekkel) együtt, vagy a hagyományos telefonszolgáltatások kiegészítéseként, jogszabályban biztosított további előnyök és kötelezettségek nélkül. Ami biztosan megállapítható: a piac fejlődésének jelen szakaszában a PSTN alapú vezetékes telefonszolgáltatásra kidolgozott jogi szabályozás nem lesz elégséges a VoIP által felvetett kérdések kezelésére és ezzel akár az innováció útjába is állhat. A tisztázatlan kérdések jogi szabályozása tehát a közeljövőben elkerülhetetlen, de a VoIP minden, a jövőben kidolgozásra kerülő szabályozás során (a Keretirányelv például kifejezetten támogatja rendelkezéseinek felülvizsgálatát a változó technológiai vagy piaci feltételek fényében³⁴) az illetékes szabályozó hatóság tisztában kell legyen saját mozgásterével³⁵ és meg kell találnia az egyensúlyt az aprólékosan kidolgozott, de a gyakorlati alkalmazás során használhatatlan és a rugalmasan értelmezhető, de ezzel a piacon kiszámíthatatlan hatásokat keltő jogszabályok között.

³⁴ Keretirányelv Preambulum (39) szakasz

³⁵ Ahogy ezt már Polyák Gábor 2002-es írásában megfogalmazta.

JOGSZABÁLYOK

Az elektronikus hírközlésről szóló, többször módosított 2003. évi C. törvény ("Eht.")

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2002. március 7-i 2002/19/EK IRÁNYELVE az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és kapcsolódó eszközökhöz való hozzáférésről, valamint azok összekapcsolásáról ("Hozzáférési Irányelv")

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2002/20/EK IRÁNYELVE (2002. március 7.) az elektronikus hírközlő hálózatok és az elektronikus hírközlési szolgáltatások engedélyezéséről ("Engedélyezési Irányelv")

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2002/21/EK IRÁNYELVE (2002. március 7.) az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról ("Keretirányelv")

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2002/22/EK IRÁNYELVE (2002. március 7.) az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról ("Egyetemes Szolgáltatási Irányelv")

Az EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2002/58/EK IRÁNYELVE (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok feldolgozásáról és a magánélet védelméről ("Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv")

EGYÉB SZABÁLYZATOK, IRÁNYMUTATÁSOK, JELENTÉSEK

A GVH jelentése a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény 36/a. §-a alapján, a mobil rádiótelefon szolgáltatás ágazatában indított vizsgálatról (Budapest, 2002. november)
http://www.gvh.hu/data/pdf/ert_allp_mobil_ag_jelentes_03_02_24.pdf

A GVH véleménye az NHH készülő stratégiájának tervezetében szereplő egyes kérdésekkel kapcsolatban
http://www.nhh.hu/menu2/m2_2/2005/szabalyozas/gvh.pdf

A HIF tájékoztatója az Internet szolgáltatással és az Internet hálózat beszédcélú felhasználásával kapcsolatos tudnivalókról (2001. szeptember 17.)
http://www.nhh.hu/menu4/m4_2/int-tajek.pdf

Az NHH tájékoztatása az Internet Protocol (IP) alkalmazásával, dedikált IP alapú hálózat felhasználásával nyújtott beszédátviteli szolgáltatás bejelentéséről, bejelentés alapján történő nyilvántartásba vételéről

Az NHH készülő elektronikus hírközlés szabályozási stratégiájához kapcsolódó vitaanyagához beérkezett vélemények összefoglalója
http://www.nhh.hu/menu2/m2_2/2005/osszefoglalo_20051017.pdf

Az NHH stratégiai koncepciója az elektronikus hírközlés szabályozásáról
http://www.nhh.hu/menu2/m2_4/2006/szab_strat.pdf

Az NHH Éves Jelentése (2004)
http://www.nhh.hu/menu6/m6_4/evjel2004.pdf

IHM - Magyar Információs Társadalom Stratégia
<http://www.ihm.gov.hu/data/19797/MITS%20teljes%20anyaga.pdf>

VoIP szolgáltatások - Kínálati piac, szabályozás és trendek
http://www.ihm.gov.hu/data/29419/voip_s.pdf

Ofcom: **New Voice Services - A consultation and interim guidance**
http://www.ofcom.org.uk/consult/condocs/new_voice/new_voice/?a=87101

"**i2010 - A European Information Society for growth and employment**"
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2005&nu_doc=229

Commission Staff Working Document on the treatment of VoIP under the EU Regulatory Framework (2004. június 14.)
http://europa.eu.int/information_society/policy/ecomms/doc/info_centre/commiss_serv_doc/406_14_voip_consult_paper_v2_1.pdf

European Regulators Group: Voice over IP discussion note (Ref: ERG(04)22)
http://erg.eu.int/doc/publications/consult_accounting_sep/erg_0422_voip_discussion_note.ppt

ITU World Telecommunication Policy Forum 2001
<http://www.itu.int/osg/spu/wtpf/wtpf2001/index.html>

Voice Over Internet Protocol: Status and Industry Recommendations
<http://www.isoc.org/pubpolpillar/voip-paper.shtml>

SZAKCIKKEK, ELŐADÁSOK

Andrews, Gill - Eccles, Richard: **Voice over the Internet (VoIP) – The Regulatory Landscape**
http://www.twobirds.com/english/publications/articles/VoIP_the_regulatory_landscape.cfm?RenderForPrint=1

Dr. Bartolits István: **A VoIP a világban és nálunk - az alapfogalmaktól a szabályozásig**
<http://www.galileonet.hu/cebc/BartolitsIstvan.ppt>

Belényesi Pál: **Az amerikai Szövetségi Távközlési Bizottságnak a VoIP-szolgáltatókra vonatkozó döntése** *Infokommunikáció és jog, 2005. december*

de Bijl, Paul - Peitz, Martin: **VoIP Challenges Regulation in Europe**
http://www.telecommagazine.com/NewsGlobe/Regulatory/Article.asp?Id=AR_1129

Forbes, Scott C: **Can VoIP Providers Meet Their Social Obligations?**
<http://web.si.umich.edu/tprc/papers/2005/502/forbes%20tprc%202005%20final.pdf>

Global Internet Policy Initiative: Voice-over-IP: The Future of Communications
www.internetpolicy.net/practices/voip.pdf

Ingram, Peter: **Voice over Internet Protocol - An Introduction**
http://www.ofcom.org.uk/media/speeches/2005/01/voice_ip.pdf

IP Telephony Cookbook
<http://www.informatik.uni-bremen.de/~prelle/terena/cookbook/main/ch08.html#d0e8243>

dr. Kovács Anita: Az ügyfélmegtartás eszközeinek versenyjogi megítélése (GVH Infokommunikációs Iroda 2005. szeptember 22.)
http://www.hte.hu/rendezvenyek/rendezv_2005/9_timf/06_KovacsAnita.ppt

NIIF Voice over IP Projekt
<http://www.voip.iif.hu/>

Polyák Gábor: **Megjegyzések a digitális kor médiapolitikájához** *Médiakutató, 2002. ősz*

Sadowski, Bert - Straathof, Bas: **VoIP under the EU Regulatory Framework: Preventing Foreclosure?**

<http://web.si.umich.edu/tprc/papers/2005/429/SadowskiStraathof2005Final.pdf>

Taylor, Simon: **Reding discusses the EU's digital future** (IDG News Service)
<http://www.itworld.com/Tech/2987/050523reding/pfindex.html>

Todd, John: **VoIP Regulation in America: A View from the Trenches**
<http://www.oreillynet.com/lpt/a/4395>

EGYÉB ÚJSÁGCIKKEK

2006 után várható a VoIP lassulása (2005. november 11.)
http://www.tozsdeforum.hu/index2.phtml?menu=0&submenu=onearticle&news_id=354891

ERG press release February 11, 2005:
European Regulators issue statement on VoIP; focus on core topics in 2005
http://erg.eu.int/doc/publications/erg12_press_release.pdf

Az ikertől az IP telefonig *Figyelő Trend, 2002. december*

Internetes telefónia: óvatos lépések a szabályozásban
<http://www.magyarorszag.hu/hirek/tudomany/voip20050518.html>

Kína: Tilos a VoIP használata (2005. július 26.)
<http://hirek.prim.hu/cikk/47434/>

Lendületben a VoIP *Világgazdaság 2005. szeptember 20.*
<http://index.hu/tech/net/voip0920/>

Megvette az Ebay a Skype-ot Index, 2005. szeptember 12.
<http://index.hu/tech/uzlet/skypebay0912/>

Telefon vagy hírközlési szolgáltatás? 2005. december 11.
<http://hirek.prim.hu/cikk/50027/>

VoIP - telefonáljunk az Interneten keresztül! (2005. augusztus 8.)
<http://www.pcmagazin.hu/show/read.php?id=16781>

Dezső András - Marinov Iván: **Amikor az írás, a hang és a video összeér** *HVG Háló 2004. szeptember*

McCullagh, Declan - Charny, Ben: **FCC: 'Pure' VoIP not a phone service**
http://news.com.com/FCC+Pure+VoIP+not+a+phone+service/2100-7352_3-5158105.html

Varga Bence: **Hódít az internetes telefonálás** *HVG Háló 2004. szeptember*

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

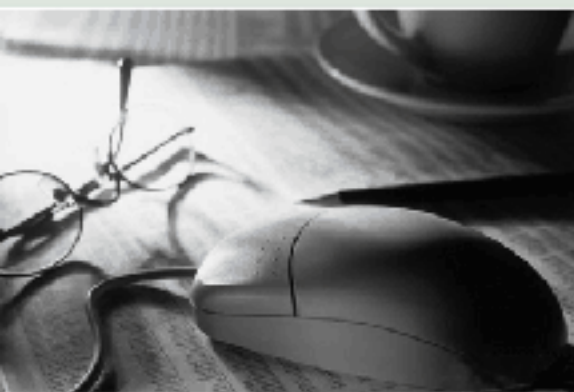
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás